

ВЛАДАН ТАТАЛОВИЋ
*Универзитет у Београду – Православни богословски факултет
 Катедра за Свето Писмо Новог Завета*

ЕМИЛИЈАН ЧАРНИЋ КАО ПРОФЕСОР НОВОГ ЗАВЕТА НА БОГОСЛОВСКОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ

Abstract. Овај рад представља покушај кратког приказа живота и дела професора Светог Писма Новог Завета на Богословском факултету у Београду др Емилијана Чарнића. У првом делу изложена је његова кратка биографија, док се у другом делу износе основне црте његовог научног рада. Исправно разумевање научног доприноса овог заиста плодног преводиоца и егзегете у великој мери зависи од сагледавања црквено-научног и политичког контекста у коме се он као научник родио и потом стварао.*

1. Биографија

Професор др Емилијан Чарнић се родио 28. новембра 1914. у Чакову¹. По завршетку Првог светског рата његови родитељи су напустили Румунију и настанили се у Југославији². Основну школу завршио је у Црепаји³, а гимназију са великом матуром 1932. у Панчеву⁴. Затим се уписао на Богословски факултет Београдског универзитета, на коме је 1936. дипломирао⁵. Сту-

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 149037А („Српска теологија у двадесетом веку“), који финансира Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије. Као извори за писање ове биографије коришћене су архиве Православног богословског факултета Универзитета у Београду (АПБФ), Светог Архијерејског Синода СПЦ (АСАС) и Митрополије београдско-карловачке (АМБК), као и сви нам доступни радови у којима се о његовом животу и делу говори.

¹ Чаково се налази у Румунији и данас припада Темишварској епархији. Из Чарнићевог *Извода из протокола кршћених православне источне српске цркве храма Успенија Божијине у Чакову од године 1914.* (без броја=бб, издат 24. априла 1926. АПБФ), сазнајемо да му се отац звао Михаило, а мајка Анка (Илијевић), као и да га је 17. децембра исте године, у Богородичиној цркви родног места, крстио презвитер Милош Милошев.

² Из аутобиографије коју је 7. фебруара 1954. поднео Богословском факултету (бр. 424, АПБФ), У *ошћем ушћинику* (тачка бр. 24, бб, са датумом: 20. 8. 1949, АПБФ) пише да је породица Чарнић из Румуније у ФНРЈ прешла 1921., када је Емилијан примио југословенско држављанство.

³ Родно место његове мајке. Банат (Драган Милин, „Упокојио се у Господу протођакон др Емилијан Чарнић, редовни професор Богословског факултета СПЦ у пензији“, Богословље. LIV 1-2 (1995), 3-7 :3).

⁴ Диплома Државне реалне гимназије у Панчеву (бр. 989), издата 22. јуна 1932. (АПБФ).

⁵ Диплома Православног Богословског факултета (бр. 2857) Универзита у Београду, издата 4. јула 1936. (АПБФ). У већ поменутом *ошћем ушћинику* стоји да је 1937. награђен светосавском

дије класичне филологије на Филозофском факултету у Београду започео је исте године и 1942. их завршио⁶. У међувремену је одслужио војни рок⁷, и запослио се као вероучитељ⁸. Био је ожењен Радмилом Станисављевић, наставником веронауке, са којом је маја месеца 1945. добио сина Душана⁹.

Године 1947. Савет Богословског факултета изабрао га је и поставио за асистента за грчки језик¹⁰, али је са радом почео тек 1949.¹¹ Као асистент, годину дана се „усавршавао у својој струци“ у Берну¹², слушајући предавања професора Гауглера и Михаелиса¹³. У међувремену (1952.) је Богословски

наградом за најбољи успех у 1936. години (тачка бр. 19).

⁶ Диплома Филозофског факултета (бр. 2044) Универзитета у Београду, издата 7. новембра 1942. (АПБФ).

⁷ У војсци је провео само шест месеци; у периоду 8. септембар 1936. – 8. март 1937. служио је као писар Главне војне болнице у Београду (акт Команде Панчевачког војног округа бр. 11992 од 26. новембра 1937.. АПБФ).

⁸ У уверењу Министарства просвете (бр. 47663 од 3. јануара 1937.. АПБФ) стоји да је Чарнић од 19. новембра 1937. постављен за „хонорарног наставника за православну вероисповест у VIII мушкој реалној гимназији у Београду“. Од 10. августа 1939. премештен је у Панчево, где је две наредне школске године предавао као суплент Гимназије (објава Министра просвете бр. 3130 од 10. августа 1939.. АПБФ). У јесен 1941. Верски ојсек Министарства просвете вратио га је у Београд – био је запослен да предаје у V мушкој реалној гимназији (акт бр. 1775 од 30. августа 1941.. АПБФ), где, ипак, дуго није остао. Већ 22. децембра исте године (акт бр. 2495. АПБФ) премештен је у II мушку реалну гимназију у Београду. Пошто је положио професорски испит (уверење Мин. Просвете бр. 103 од 16. јуна 1942.. АПБФ), унапређен је у професора исте гимназије (уверење Мин. Просвете бр. 1953 од 21. септембра 1942.. АПБФ) у којој је, упркос отпуштању из државне службе 1946. (Милин, *нав. дело*, 3), радио све до 27. маја 1949. (тачка бр. 16, *ојшћи ујишник*, АПБФ).

⁹ Из *Извода из књије рођених и кршћених СПЦ*, епархије београдско-карловачке, храма Светог Марка у Београду (бр. 24/89/102 од 23. маја 1945.. АПБФ), издатог на име његовог сина Душана Чарнића. Ниједан извор нам не пружа датум његовог венчања.

¹⁰ На полеђини Чарнићеве пријаве на конкурс за асистента (акт бр. 891 од 16.7.1947.. АПБФ), стоји записано: „Савет факултета у седници својој од 3. новембра 1947. године једногласно је изабрао Емилијана Чарнића за асистента за *Грчки језик*. Декан др Радивој Јосић.“

¹¹ Одлуку Богословског факултета Влада Републике Србије потврдила је својим *решењем* (бр. 3052, АПБФ) тек 27. маја 1949. Поред Чарнића, на конкурс се нико више није јавио, а тадашњи професор грчког језика, др Драгутин Анастасијевић (1877-1950), га је „радо предложио за свог асистента“ (из *йрейоруже* Савету Факултета, септембар 1947.. бб. АПБФ). Чарнић је на дужност ступио 31. маја 1949.. о чему је Богословски факултет писмено обавестио Ректорат Универзитета (акт бр. 999 од 1. јуна 1949.. АПБФ).

¹² Види у *крајком ојису живојиа* (=живојојис) који је Чарнић, пријављивањем на конкурс за избор доцента, 17. маја 1954. поднео Богословском факултету (бр. 883, АПБФ). У Берну је боравио од 1. јула 1951. до 1. јула 1952 (*живојојис*), и то одсуство му је било плаћено (*решење* Савета за просвету, науку и културу, бр. 18384 од 4. марта 1951.. АПБФ). Милин пише (*нав. дело*, 4) да је Чарнић тамо боравио на Старокатоличком богословском факултету (Christkatholische Theologische Fakultät), што овај, међутим, нигде не помиње: „Бавио сам се у Берну“, каже (*живојојис*). Иначе, поменути факултет не постоји више као такав. Године 2001. спојен је са Евангеличким богословским факултетом (Evangelische Theologische Fakultät, такође у Берну), и са њим данас чини једну целину: Christkatholische und Evangelische Theologische Fakultät der Universität Bern (више види на интернет адреси <http://www.theol.unibe.ch>, којој смо приступили 29.11.2006.).

¹³ Милин, *нав. дело*, 4. Ernst Gaugler (1891-1963) је био старокатолик, а 1924-1960. у Берну је предавао *Нови Завет*, *капихејтику* и *омилијику* (више о њему види на интернет адреси: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D10624.php> којој смо приступили 29.11.2006.). Wilhelm Michaelis

факултет искључен из састава Београдског универзитета, те је Свети Архиепископски Синод СПЦ¹⁴ асистента Чарнића поставио за чиновника на Богословском факултету СПЦ¹⁵. Вративши се из Швајцарске, Чарнић је замолио Наставнички савет Факултета за још једно усавршавање:

„Потребно би било да то буде на Атинском универзитету, пошто је грчки језик моја струка, а у току прошле године коју сам провео на Универзитету у Берну, нисам имао прилике да своје познавање библијског грчког језика продубим.“¹⁶

Тако је провео годину дана у Атини¹⁷, где је одбранио докторску дисертацију¹⁸ под насловом *Τίς ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἐβραίουσ ἐπιστολῆς*;¹⁹.

Убрзо по повратку из Атине, већ у лето 1954., постављен је за доцента на Богословском факултету СПЦ, и то за предмете: *Светио Писмо Новој Завеџа* и *Грчки језик*²⁰. У чин ђакона, у коме је до краја живота остао, рукоположио га је 31. августа 1958. у саборном храму Св. Архангела Михаила у Београду та-

---

(1896-1965) је, пак, био протестант; 1930-1962. у Берну је предавао *Нови Завеџ* (о њему види више на интернет адреси: http://www.bautz.de/bbkl/m/michaelis_w.shtml, којој смо приступили 29.11.2006.).

¹⁴ У даљем тексту само: Синод.

¹⁵ *Декреџ* бр. 1838 од 30. јуна 1952. (АСАС).

¹⁶ Документ је без датума и броја (АСАС). Не знамо како је на њега одговорено – из онога што следи, изгледа позитивно.

¹⁷ У *живој* иојису стоји: 25. децембар 1952. – 1. фебруар 1954. Из *реферата* о *канадигаџу* за доцента предмета *Светио Писмо Новој Завеџа* (=реферат о доценту), упућеног Савету Богословског факултета СПЦ 21. јуна 1954. (66, АПБФ) сазнајемо да је Чарнићев боравак у Атини стипендирао Екуменски савет цркава у Женеви.

¹⁸ Атински Богословски факултет је 18. марта 1954. писмено обавестио Богословски факултет СПЦ да је Чарнић докторирао 29. јануара 1954. (бр. 792 од 3. априла 1979. АПБФ).

¹⁹ Докторски рад: *Ко је џисац џосланице Јеврејима?*. Исте године објављен је на грчком језику у Атини.

²⁰ *Декреџ* Синода бр. 1448 од 2. јула 1954. (АСАС). Интересантна је историја овог избора (коју овде представљамо на основу података из записника са седница Факултета). На седници Факултетског већа, одржаној 15. априла 1954., одлучено је да се Чарнићу нострификује докторска диплома коју му је издао Атински универзитет, а потом је прочитан позив Синода да се распише конкурс за избор професора за два предмета – за *Светио Писмо Новој Завеџа* и за *Грчки језик* (акт бр. 468 од 8. марта 1954.). Факултет је Синоду одговорио да потреба постоји за професором само грчког језика (што је по дискусији констатовано на седници одржаној 5. маја 1954.), а са чим се овај ипак није сложио: „Црква нема финансијских могућности за плаћање посебног наставника.“ (акт бр. 848/54). Факултет је затим расписао конкурс и изабрао Чарнића за доцента само за предмет *Светио Писмо Новој Завеџа*, о чему је обавестио Синод (акт бр. 1674 од 26. јуна 1954., АСАС); овај је *Декреџом* о постављењу избор потврдио, али је и новоизабраном доценту у послушање дао да предаје и грчки језик. То је изазвало реакцију Факултета (акт бр. 2500 од 4. новембра 1954., АСАС): „По основној уредби Факултетски савет (је) надлежан да решава о томе шта ће који наставник у случају потребе предавати поред предмета за који је изабран, док постављење може гласити само за онај предмет за који је расписан конкурс и за који је вршен избор.“ Чарнић је ипак прихватио предавање грчког језика (види још напомену 26). Свој професорски рад на Факултету започео је *џрисџуџним џредавањем* на тему „Посланица Јеврејима као литерарни проблем“. одржаним 12. новембра 1954. (умножено на карбографу у Београду 1956. и касније штампано у Богословљу. IV 1-2 (1960) 31-46).

дашњи епископ захумско-херцеговачки Владислав Митровић²¹. За ванредног професора изабран је 1959.²², а за редовног 1973.²³, у ком својству је радио све до 1977., када је и пензионисан²⁴. На молбу Факултетског савета, Синод му је дозволио да у својству хонорарног наставника настави да предаје *Свѣто Писмо Новој Завѣти*²⁵. Године 1980. дефинитивно одлази у пензију²⁶.

У току свог професорског рада, биран је за декана Факултета (1965.)²⁷, а као представник СПЦ, учествовао је на скуповима Светског савета Црква и Библијских друштава²⁸, затим у раду комисије за дијалог са Старокаатоличком црквом (Шамбези, 1970.)²⁹, семинарима за преводиоце Библије (1971., 1972. и 1973.)³⁰, разним свеправославним конференцијама³¹ и био члан Академског савета Екуменског института за више теолошке студије у Јерусалиму³².

²¹ Жељу да се уврсти у клир Цркве Чарнић је изразио у писму (акт бр. 464 од 21. јуна 1958., АМБК) тадашњем патријарху српском Викентију Проданову (1890-1958). Будући да се Патријарх упокојио свега петнаест дана касније (5. јула), онда је, на молбу администратора Архиепископије београдско-карловачке Хризостома Војиновића (1911-1989), тадашњег епископа браничевског (види *извештај* Архиепископије бр. 6868 од 13. октобра 1958., АМБК), Чарнића рукоположио Владислав Митровић (1913-1992; 1955-67. епископ захумско-херцеговачки, 1967-1992. митрополит лабро-босански). За ревносну црквено-просветну делатност при Богословском факултету блаженопочивши патријарх српски Герман Ђорић (1899-1991) наградио га је правом ношења црвеног појаса (акт број 2/1963 од 6. јануара 1963., АМБК). Нажалост, нисмо успели да пронађемо архивску грађу о његовом одликовању у протођакона – о којем, међутим, постоје многа сведочанства (нпр. код Милина, *нав. дело*, 3, као и у бројним архивским документима), као ни о његовом евентуалном постављењу на парохијску службу.

²² *Декрет* Синода бр. 829 од 27. марта 1959. (АСАС). Иако се у *Декрету* нигде не спомиње, вероватно се подразумева да је Чарнић требало да предаје и грчки језик.

²³ *Декрет* Синода бр. 2006 од 3. јула 1973. (АСАС). Чарнићу је наложено и предавање грчког језика.

²⁴ Одлука Синода бр. 2740 од 9. децембра 1977. (АСАС).

²⁵ Одлука Синода бр. 67 од 14. фебруара 1978. (АСАС). Истом одлуком Чарнићу је наложено да предаје и грчки језик, што је овај одбио: „Као пензионер са оронулим здрављем то више не могу: ... сем мене има још три млађа наставника квалификована да предају грчки језик.“ (акт бр. 436 од 22. фебруара 1978., АСАС). Том приликом подсетио је Синод да никад у животу није ни биран за професора грчког језика, већ да је то чинио само из послушања према Цркви.

²⁶ Одлука Синода бр. 962 од 29. априла 1980. (АСАС).

²⁷ Одлука Савета Богословског факултета бр. 460 од 3. јула 1965. (АСАС).

²⁸ Милин, *нав. дело*, 5.

²⁹ Види Чарнићев извештај у часопису Теолошки погледи, IV 1 (1971), 10-17.

³⁰ Из *реферата* комисије за избор редовног професора за предмет *Свѣто Писмо Новој Завѣти* (бб. АПБФ), упућеног Савету Богословског факултета 12. јуна 1973. Не знамо само где су тачно ови семинари одржани, јер се каже само „у нашој земљи“.

³¹ Из *реферата* (поменутог у претходној напомени) сазнајемо да је Чарнић учествовао на Првом међуправославном конгресу за библијске студије у Атини 1972., у часопису Теолошки погледи (VIII 4 (1975), 221-228) штампан је његов извештај са Свеправославне конференције у Ечмиадзину, док Милин пише (*нав. дело*, 5) да је учествовао и у свеправославним сусретима посвећеним Светом Писму (Праг) и литургијском животу Православне Цркве (Ереван). Када тачно, не помиње.

³² Милин, *нав. дело*, 5. Види још у Чарнићевом тексту: „Икуменски институт за више теолошке студије у Јерусалиму *Mysterium salutis*“, Православна мисао, XIV 1-2 (1971), 83-87.

Упокојио се 5. августа 1994. године у 80. години живота и сахрањен је у Панчеву³³. Опело је, уз саслужење бројног свештенства, одслужио епископ бачки др Иринеј Буловић, и том приликом, као његов наследник на професорској катедри, истакао скромност и вредноћу упокојеног професора³⁴.

2. Научни и преводилачки рад

Научни опус професора Емилијана Чарнића је веома обиман. Велику пажњу, као нико у Срба ни пре ни после њега, посветио је личности Апостола Павла и његовим посланицама. Превео је целокупан Нови Завет и већином га протумачио, а оставио нам је и значајне преводе богослужења и старозаветних текстова. Као професор факултета, за потребе ђака и студената богословске науке написао је неколико квалитетних уџбеника.

2.1. Исцртавање Посланице Јеврејима Апостола Павла

Испитујући богословље Апостола Павла, Чарнић се нарочито задржао на Посланици Јеврејима. Готово читаву деценију свог живота посветио је решавању проблема ауторства ове новозаветне књиге.

Још као асистент, поднео је молбу тадашњем декану Факултета, др Лазару Мирковићу, да му се одобри израда докторске дисертације на тему: „Ко је писац посланице Јеврејима?“. О њој се већ претходно „споразумео са професорима др Драгутином Анастасијевићем и шефом библијско-историјске катедре др Душаном Глумцем“³⁵, а разлози одлучивања су били следећи:

„Посланица Јеврејима (=ПЈ) је један врло важан спис хришћанске књижевности првог века, не само у погледу теолошком, већ и у историјском и филолошком. Она својим језиком и стилем одскаче од осталих хришћанских списа тога доба, а као историјски докуменат, она служи као драгоцен извор за познавање једне још недовољно испитане фазе у развоју хришћанства. Циљ дисертације је би био да подацима из историје и филологије овом овако важном, али анонимном спису, одреди аутора, пошто се исти у самој посланици по имену нигде не спомиње; затим, да одреди утицаје и струје које су утицале на постанак посланице (новоплатонизам – Филон)“³⁶.

Рад на овој тези Чарнић је наставио у Атини, где ју је 1954. са успехом завршио³⁷.

³³ Милин, *нав. дело*, 3.

³⁴ Исто.

³⁵ Акт бр. 424 од 7. фебруара 1951. *АПБФ*.

³⁶ Исто. Молба му је прихваћена (66. 27. децембар 1951., *АПБФ*), а двадесет година касније написао је следеће: „Критицизам деветнаестог века је обратио пажњу на посланице апостола Павла, више но што се могло очекивати, желећи да из њих реконструише најранију историју Цркве.“ („Наше доба“, *Ерминевићка*, Београд 1971. 37).

³⁷ И поред свих напора, нисмо успели да дођемо до оцене рада коју је дала стручна комисија у Атини. Из докторске дипломе коју му је издао Атински универзитет видимо да је докторирао са оценом *καλός* (=добар), што је после: *ἄριστα* (=одличан) и *λίαν καλός* (=врло добар). У *реферату о доценти* читамо да је овај рад у Београду оцењен веома позитивно: „Г. др Чарнић је успешно

Дисертација нам казује да је углавном остао веран првобитној истраживачкој намери:

„Циљ овог рада, што и сам наслов показује, јесте покушај решења проблема ауторства ПЈ. У вези са овим проблемом постоје три гледишта: неки тврде да је ПЈ дело Павлово, други, имајући у виду многе особености Посланице, тврде да је ову Посланицу написала личност са Павлом уско повезана, који је, пак, Посланицу надахнуо и писцу дао централне идеје. Трећи, коначно, мисле да Павле са Посланицом нема никакве везе. Да бисмо могли да пронађемо које је од ова три мишљења најисправније, испитиваћемо ПЈ – поредећи је са осталим Павловим посланицама – са суштинске и формалне стране, уз помоћ историјске и филолошко-критичке методе.“³⁸

Колико је у овој научној намери успео, најјасније говори његов савременик, професор Богословског факултета, Милош Ердџан³⁹:

„Било би смело тврдити да је др Чарнић успео да научно докаже да је ап. Павле аутор ПЈ, али у сваком случају његова аргументација иде у прилог тезе да је Павлово ауторство могуће.“⁴⁰

Највероватније се и Чарнић тако осећао, па се његова истраживачка намера да ПЈ само *одреди аутора* претвара се у научно оправдање древног, мада крхког *Предања Цркве* о Павлу као писцу ове новозаветне књиге. Завршавајући дисертацију изразом сумње да је древној Цркви остао непознат један тако велики богослов као што је аутор ПЈ⁴¹, позива читаоца да *поверује*:

„Дух Божији, који дејствује кроз писца ПЈ и који живи и дела у Цркви, није могао да остави Цркву у незнању у вези са писцем ПЈ.“⁴²

Иако на српски језик никад непреведен, његов докторски рад је ипак обогатио српску богословску мисао. По повратку из Грчке, већ као професор Богословског факултета, објављивао је студије (1957-61) на сличну тему⁴³. У њима се друкчије поставио, те се уместо директног доказивања Па-

---

научно поврдио сазнање Православне хришћанске цркве да је Св. ап. Павле аутор посланице Јеврејима“, чиме је „савладао целу ову богословску науку, тј. *Свето Писмо Нове Завести*“.

³⁸ „Увод“, *нав. дело*, 7. Сходно томе, рад је, ако не рачунамо увод и закључак, подељен у две велике целине: у првом делу („Историја испитивања проблема аутентичности ПЈ“, 9-39) излаже се историја проблема на Истоку, Западу и од периода реформације па до данас, а други део је научно средиште рада и чине га две подцелине: „Проблем садржаја“ (40-58) и „Проблем облика“ (59-83).

³⁹ 1907-1976.

⁴⁰ *Из реферата о кандидатури за избор ванредног професора поднетог Савету Богословског факултета 19. фебруара 1959.* (66, АСАС).

⁴¹ „Закључак“, *нав. дело*, 84.

⁴² Исто.

⁴³ У Гласнику СПЦ: „Учење ПЈ о Старом Завету“ (XXXVII 1-2 (1955), 8-14), а у Богословљу: „Хипотеза о Варнави као писцу ПЈ“, XVI 1 (1957), 80-86; „Хипотеза о Аполосу као писцу ПЈ“, XVI 2 (1957), 68-82; „Питање *александризма* ПЈ“, XVII 1 (1958), 27-39; „Питање *филонизма* ПЈ“.

вловог ауторства Посланице – што је чинио у докторату, више концентри-
сао на показивању неодрживости савремених западних хипотеза о Варна-
ви, Аполосу и Луки као могућим писцима ПЈ, као и претпоставки о „алек-
сандризму“ и „филонизму“ Посланице⁴⁴. Методом *pro et contra* увек доводи
читаоца до закључка да аргументи ових хипотеза „нису довољно јаки и убе-
дљиви“⁴⁵, већ да:

„Истину о писцу ПЈ чува и саопштава *црквено њредање* које од апостолског до-
ба па до данас зна да је нашу посланицу написао апостол Павле.“⁴⁶

Такав закључак носе још три рада који се на индиректан начин дотичу
питања ауторства ПЈ: *Учење ПЈ о Сџаром Завету*⁴⁷, *ПЈ као литерарни њро-
блем*⁴⁸ и *Питање адресата ПЈ*⁴⁹.

Круну његовог бдења над Посланицом чини прилично темељна студи-
ја о Христовој првосвештеничкој служби⁵⁰ које „заузима најистакнутије ме-
сто у теологији ПЈ, представља њену средишњу и највишу тачку“⁵¹. Детаљ-
но показавши да се до неког задовољавајућег објашњења у погледу Мелхи-
седекове личности на основу историје и традиције не може доћи⁵², тврди:

„Учење о Мелхиседеку у ПЈ представља више метафизичко-спекулативну струк-
туру, ...и није историјско већ типолошко, а ни у ком случају алегоријско...“⁵³

Његова централна богословска мисао саздана је на *чврстџом џлу* отачке ер-
миневтике⁵⁴:

XVII 2 (1958), 9-26; „Хипотеза о Луки као писцу ПЈ“, XVIII 1-2 (1959), 40-45; „ПЈ као литерарни
проблем“. XIX 1-2 (1960), 31-46; „Питање адресата ПЈ“. I део у XX 1-2 (1961), 33-51 и II део у
XXI 1-2 (1962), 57-78.

⁴⁴ Види претходну напомену.

⁴⁵ „Хипотеза о Варнави као писцу ПЈ“, 85.

⁴⁶ „Хипотеза о Аполосу као писцу ПЈ“, 81.

⁴⁷ У закључку пише: „Једно од најтежих питања, које је имала да реши млада Црква, било је
питање Мојсијевог закона, његовог значаја и односа према Новом Завету. Да успешно реши једно
тако питање могао је само један од апостола..., личност која је насупрот слабости закона осетила
све богатство милости и благодати Божје. Та личност биће најпре ап. Павле...“ (*нав. дело*, 14).

⁴⁸ „Писац своје име није морао да стави јер је оно било добро познато читаоцима... Они су
знали ко им пише. То њихово знање.. је сачувано у црквеном предању... (које) као писца ПЈ сп-
омиње само апостола Павла и никог више“ (*нав. дело*, 45).

⁴⁹ Свестан да је „питање адресата ПЈ неодвојиво од проблема ауторства“ (*нав. дело*, 71) и да
му „расправа у цео проблем (адресата) уноси само вероватноћу“ (*нав. дело*, 77), полази од тога да
је Павле аутор Посланице.

⁵⁰ „Архијереј по реду Мелхиседекову“, Богословље, I део у XXXII 1-2 (1973), 17-42 и II део у
XXXIV 1-2 (1974), 17-48.

⁵¹ *Нав. дело*, I/17.

⁵² *Нав. дело*, I/32.

⁵³ *Нав. дело*, I/33-4.

⁵⁴ За разлику од претходних радова о ПЈ, Чарнић се у овој студији више ослонио на Оце Цркве
– користи се тумачењима Јеронима, Примасија, Златоуста, Епифанија, Икуменија, Дамаскина, Тео-

„Господ Исус Христос је велики првосвештеник који је потпуно остварио све оно што је било наговештено у старозаветном ритуалу....Као и Мелхиседек, он ништа не дугује људским претходницима, већ је свештеник од Бога одређен. Његова првосвештеничка служба кулминира у његовој жртви.“⁵⁵

Интересантно је да се у овом раду нигде не бави питањем аутентичности Посланице.

*

Дакле, да реши проблем ауторства ПЈ, који већ два миленијума куша богословске умове, Чарнић је уложио велики труд. Дубоко познавање библијског грчког језика и коришћење савремене литературе на немачком, француском, енглеском, руском, грчком и српском језику указују на дуг и напоран истраживачки рад једног вредног и минуциозног научника. Ако то говори о релевантности богословског проблема, за проналажање чијег одговора је утрошио више од деценије исцрпног рада, недоумица настаје пред следећим питањем: да ли је од пресудне важности ко је ПЈ написао, када је Црква овај спис препознала као богонадахнут и примила га у канон својих светих књига?

Пре но што покушамо да дамо одговор морамо имати у виду *богословску климу* у којој се Чарнић као научник родио и затим образовао. Као прво, о њој говори сама дисертација – Чарнић је показао да се у периоду реформације озбиљно посумњало у Павлово ауторство ПЈ, што *данас* (=педесетих година XX века) представља важан теолошки проблем⁵⁶. Као друго, о атинском богословљу прве половине прошлог века врло јасно казује такође један атински ђак, Амфилохије Радовић⁵⁷. чије се сведочење о старозаветној библистици може применити и на новозаветну⁵⁸. Дакле, најпре Берн, а затим Атина, где је богословље „остало под јаким утицајем немачке теологије, с обзиром на то да је већина теолога јелинског језичког подручја завршавала студије у Немачкој“⁵⁹, учинили су да Чарнић као млади научник добије особени печат *своје времена*:

„(Тада се) већина старозаветника бавила... уводним питањима и проблемима... текста, канона, превода, настанка појединих књига и *њиховој њисца*, (која) као

дорита и Теофилакта. Зато је она истинска богословска круна његовог истраживања Посланице.

⁵⁵ *Нав. дело*. II/46.

⁵⁶ Види поглавље „У периоду реформације“, *нав. дело*. 34-39.

⁵⁷ Садашњи митрополит црногорско-приморски, који је, као јеромонах, седам година провео на докторским студијама у Атини, где је почетком седамдесетих година прошлог века и докторирао (више види на интернет адреси: <http://www.mitropolija.cg.yu/mitropolit> којој смо приступили 29.11.2006.).

⁵⁸ „Оно што се десило са проучавањем Старог Завета догодило се, мање-више, и са проучавањем Новог Завета.“ Види: Амфилохије Радовић, „Старозаветна егзегеза у XX веку“, *Историјски пресјек тумачења Старог Завета*. Никшић 1996. (коришћена и цитирана електронска верзија дела, на интернет адреси: http://www.mitropolija.cg.yu/dvavoda/knjige/aradovic-stari_zavjet_1.html којој смо приступили 29.11.2006.).

⁵⁹ Радовић, *нав. дело*.

да постају важнија од унутарњег садржаја... библијске поруке⁶⁰.

Тако је богословски најважнији одељак Чарнићевог докторског рада – „Проблем садржаја“⁶¹, углавном утемељен на радовима западних научника⁶², док православним писцима једва да се и користи⁶³.

На таквом богословском тлу, па и касније, суочен са модерним библијским критицизмом који извире из протестантског става према Светом Писму и Откривењу⁶⁴, и чије би „безрезервно прихватање значило прихватање нецрквеног става према овој најсветијој књизи Цркве“⁶⁵, Чарнић, на себи својствен и могућ начин, ипак није остао равнодушан. Његова велика упорност да Павлово име оправда у невидимом потпису Посланице уствари показује насушну потребу да се нагласи *важност* *Предања Цркве* у средини у којој је оно под таласом рационализма потонуло, као и да се библијски критицизам, уз стабилан црквени став према Светом Писму и Светом Предању, са резервом може прихватити и вешто учинити корисним⁶⁶. Коначно, његова последња студија о ПЈ усредсређена је само на богословски садржај списа, док му његове „корице“ више нису битне.

2.2. Преводилачки рад

Чарнић је са старогрчког језика преводио готово целог живота. На то га је непрестано опомињала духовна глад српског народа:

⁶⁰ Исто.

⁶¹ *Нав. дело*, 40-58. У овом поглављу Чарнић је покушао да покаже да је ПЈ по садржини, односно богословском учењу Павлова.

⁶² Најчешће цитирани аутори су: Johannes Belser (1850-1916) – католик, предавао *Новозаветну еџезезу* у Тибингену; William Frederic Farrar (1831-1903) – протестант, Dean of Canterbury; Thomas Manson (1880-1958) – протестант, предавао *Библијску еџезезу* у Манчестеру; Otto Michel (1903-1993) – протестант, предавао *Библијску теологију* и *еџезезу* у Тибингену; Paul Wilhelm Schmiedel (1851-1935) – протестант, предавао *Нови Завет* у Јени; Eduard Karl August Riehm (1830-1888) – протестант, предавао *Библијску теологију* у Хајделбергу; Hans Windisch (1881-1935) – протестант, предавао *Нови Завет* у Минстеру.

⁶³ Потпуно је јасно и оправдано што се Чарнић није много користио грчким, па и другим православним ауторима свог времена – сви су они као научници рођени на Западу. Осим тога, његов рад је примио Γ. Ν. Λούβαρις, атински професор *Новой Завети*, који је „по овом проблему био под утицајем либералних протестантских теолога“ (*реферат о доценти*) и на кога се од православних аутора Чарнић највише ослонио (користио се само следећим његовим делима: Ἐπιστολῶν Παύλου χαρακτῆρ, Θεσσαλονίκη 1911. и Εἰσαγωγή εἰς τὰς ἐπιθ. Παύλου σπουδὰς, Θεσσαλονίκη 1919.). То што ипак у његовом раду нема ни трага светоотачком богословљу, сасвим је логично: „Ако је некад занемаривана *инексјуална* страна свештених списа у корист њиховог *садржаја*, у наше време постоји веома озбиљна опасност да се за рачун текста занемари, и кроз то сузи и осакати, сами садржај њихов.“ (Радовић, *нав. дело*).

⁶⁴ Радовић, *нав. дело*.

⁶⁵ Исто.

⁶⁶ „Протестанти много раде на тумачењу Светог писма, нарочито на профаном пољу, то јест филолошком, историјском и археолошком. Због тога њихови радови могу корисно да послуже и сваком православном тумачу.“ Види у његовој *Ерминевици*: „Наше доба“, 37.

„Треба бржим темпом прелазити на српски језик у свим богослужбеним облицима, и то на савремени језик који ће добро разумети и старо и младо, и учени и неучи.“⁶⁷

А какав тај језик треба да буде, сасвим је јасно:

„Једноставан, чист, без извештачених кованица, узвишен, да одражава језик божанског Учитеља, који је тако говорио.“⁶⁸

Да реч постане дело, пружио је несебичан, дуг и стрпљив рад којим су до нас дошли преводи Светог Писма Новог Завета, Псалтира, Паримејника, Требника, Часослова и неких празничних богослужења.

2.2.1. Превод *Светјої Писма Нової Завейї*⁶⁹

После Другог светског рата, Српска црква се званично користила ревизијом Вуковог превода Новог Завета⁷⁰. Иако су постојали преводи стручнији од овог – како фрагментарни, тако и интегрални, нису били у употреби⁷¹.

Упркос томе, Чарнић се осмелио на дуг и напоран преводилачки подвиг, чије је прве плодове, преводe четири Јеванђеља и Дела апостолских, о свом трошку штампао⁷². Пошто овим преводима није придата већа важност⁷³, за њих се заинтересовало Британско и инострано библијско друштво. Проуча-

⁶⁷ „Какав језик у Цркви?“. Православље, XII 263 (15. 3. 1978.), 10.

⁶⁸ Исто.

⁶⁹ Сви његови преводи новозаветних књига урађени су према осмом критичком издању грчког текста А. Мерк-а, штампаног у Риму 1957. Види његов рад: „Поводом припрема за критичко издање византијског текста Светог Писма Новог Завета“, *Бојословље*, 1963/1-2. 1-7. О примедбама због ослањања на критичко издање приликом превођења види: Богдановић, Димитрије. „Нови Завет у преводу Емилијана Чарнића“, Православна мисао, XIX 23 (1976), 127-131.

⁷⁰ Богдановић, *нав. дело*, 127.

⁷¹ После преводилачких подухвата Атанасија Стојковића (1824, 1830, 1834), Платона Атанацковића (1860) и Илариона Зеремског (1902-1907), ни превод Димитрија Стефановића (1882-1945), дугогодишњег професора *Нової Завейї* на Богословском факултету у Београду – код кога се и Чарнић учио, иако теолошки учен и добро оцењен у стручној критици, ипак није био добро примљен ни запажен (Богдановић, *нав. дело*, 127). Као сведок свога времена, добар богослов и преводилац, Димитрије Богдановић (1930-1986) каже да се у Српској цркви чак осећала равнодушност према напорима да се дође до новог, тачног, веродостојног превода на српски језик (*нав. дело*, 127).

⁷² Преводи су штампани у Београду, а објављени су овим редом: Еванђеље по Марку, 1963. Еванђеље по Јовану, 1964. Еванђеље по Матеју, 1965. Еванђеље по Луки, 1968. Дела апостолска, 1969.

⁷³ Највероватније да је разлог томе следећа ствар. Наиме, у време када је Чарнић радио на овим преводима, постојала је и преводилачка комисија Синода коју су чинили и теолози и филолози, и која је од 1962. почела са исправком Вуковог превода. Пошто је то био веома мучан и незахваћан подухват, комисија је 1970. одлучила да изрази свој превод непосредно са грчког изворника. Посао је био завршен тек 1984. (Буловић, др Иринеј, „Нови превод Светог Писма Новог Завета“, Православни мисионар, XXVI 160 (1984), 257-272). Чарнић је, пак, од 1968. учествовао у раду ове комисије, али врло кратко време (Ракић, Радомир, „Нови преводи Новог Завета у нас“, *Језик Цркве – сејарај из Бојословља посвећен Петром симјосиону дијломираних теолога*, Београд 1987, 93-106). Нажалост, и поред свих напора, нисмо успели да дођемо до архивске грађе која би нам објаснила када је он тачно и због чега иступио из ове комисије.

вајући могућност да их објави, ова издавачка кућа обратила се Синоду за мишљење⁷⁴. Одговор је био следећи:

„Пошто је ових дана Синод штампао и издао четири Јеванђеља на српском језику, није потребно да Британско и инострано библијско друштво сада штампа четири Јеванђеља, у преводу др Емилијана Чарнића.“⁷⁵

Библијско друштво ипак није послушало Синод, већ је објавило превод четири Јеванђеља⁷⁶, што, међутим, није наишло на одобравање у кругу Цркве. На питање тадашњег митрополита црногорско-приморског Данила⁷⁷ има ли овај превод благослов⁷⁸, Синод је одговорио да „одобрење није дао, јер је то његов приватан превод“⁷⁹.

Чарнић је ипак наставио да преводи, те му је Библијско друштво 1973. издало превод читавог Новог Завета – са предговором, кратким уводима у новозаветне књиге, речником најбитнијих појмова и неколико мапа. Мишљење Цркве, међутим, било је исто:

„Синод остаје при одлуци коју је донео за превод четири света Јеванђеља.“⁸⁰

И поред таквог става, према коме се заправо радило о „приватном преводу“ Новог Завета и кога не би требало штампати, блаженопочивши епископ шумадијски Сава⁸¹ одао је признање Уједињеним библијским друштвима „на бризи за унапређење српског превода“⁸², истакавши:

„У преводу еванђеља Чарнић је показао своје преводилачке способности и умешност – до сада у српском преводу недостигнуте“⁸³.

Настављајући и, како истиче, усавршавајући преводилачку традицију: „Стојковић – епископ Платон – епископ Иларион – Д. Стефановић“⁸⁴, у ко-

⁷⁴ Бб, од 9. октобра 1970. (АСАС).

⁷⁵ Одлука бр. 3447 од 3. новембра 1970. године.

⁷⁶ Јеванђеља су као засебне књижице штампане у Београду 1972.

⁷⁷ Данило Дајковић (1895-1993); 1961-1990 митрополит црногорско-приморски.

⁷⁸ Акт бр. 287 од 5. марта 1973. (АСАС).

⁷⁹ Одлука бр. 966 од 23. марта 1973. (АСАС).

⁸⁰ Из одговора митрополиту Данилу који је питао Синод (акт Митрополије црногорско-приморске бр. 1042/1 од 24. септембра 1973.. АСАС) може ли се Чарнићев превод Новог Завета „несметано препоручити и расписати вјернима“ (одлука бр. 2847 од 2. октобра 1973., АСАС).

⁸¹ Сава Вуковић (1930-2001); 1961-1967 епископ моравички. 1967-1977 источноамерички и канадски, а од 1977. па до смрти – епископ шумадијски. Био је професор Богословског факултета и члан САНУ.

⁸² Епископ Сава, „Нови српски превод Светог Писма Новог Завета“, Православље, VII 136 (1.10.1973.), 5.

⁸³ Исто.

⁸⁴ Чарнић, „Традиционални и нетрадиционални фактори у превођењу Светог Писма“, Богословље. XXXI 1-2 (1972), 31-41:37. Види још његове радове: „Нови Завјет: превод Вука Стеф. Карачића“, Православна мисао, XVIII 22 (1975), 173-175; „Српски преводи Новог Завета“ у књизи

јој Вуку места нема јер тамо могу да буду само стручњаци, теолози, научници и црквене личности⁸⁵. Чарнић о свом преводу још каже:

„Трудио сам се да оригинални текст оживим на српском језику тражећи тачан израз и додајући по неку реч, која се сигурно подразумева – ради што потпунијег и јаснијег смисла.“⁸⁶

Насупрот Вуковом архаичном стилу, одлучио се за

„текући *београдски стил* који је од Љубомира Ненадовића и Љубомира Недића преко Скерлића и Слободана Јовановића и данас најпрактичнији инструмент за израз у нашем језику“⁸⁷.

Богдановић је овај превод видео „филолошки и теолошки бољим и поузданијим од Стефановићевог“⁸⁸, а Ксенија Атанасијевић⁸⁹ најбољим преводом Новог Завета на наш језик „захваљујући савесном удубљивању у оригиналне текстове и одличном познавању нашег савременог књижевног језика“⁹⁰:

„Цео превод др Чарнића одликује се изузетним познавањем и грчког и нашег књижевног језика, чистотом стила, тачношћу и лепотом.“⁹¹

2.2.2. *Остали преводи*

Сматрајући да само превод Новог Завета неће утолити духовну глад народа, Чарнић се бацио на превођење богослужбених текстова. Почео је од најважнијег – Литургије Јована Златоуста⁹², а затим је бројне појединачне преводе Светих тајни⁹³ објединио у Требнику, који је, као и преводи Псалтира,

Увод у Светио Писмо Новог Завета – оштини гео. Крагујевац 1994. 149-153;

⁸⁵ „Традиционални фактори“, 37.

⁸⁶ „Предговор“, *Светио Писмо Новог Завета*. Београд 1992.

⁸⁷ Божидар Ковачевић. „Један уметнички и научни превод са грчког језика (Еванђеље по Јовану др Е. Чарнића)“, *Весник*. Београд 1964. 9-10.

⁸⁸ Богдановић, *нав. дело*, 128.

⁸⁹ Ксенија Атанасијевић (1894-1981), знаменити философ и преводилац.

⁹⁰ Атанасијевић, др Ксенија, „Превод на српски Новог Завета професора др Емилијана Чарнића“, *Богословље*. XXXII 1-2 (1973), 177-179 : 177.

⁹¹ Исто.

⁹² Диселдорф 1976.

⁹³ *Молебан за болесника*. Београд 1976. *Обред малої и великої, боїојављенскої освећења воде*, Шибеник 1976. *Обред блаїосиљања и резања колача, блаїосиљања: кољива, врбе на Цветици, ірожја на дан Преображења Госїоднеї, блаїосиљања и освећења: ішамїана, нової крсїїа, крсїїа који се носи на ірсима, црквених свећа, сваке сїивари, црквеної барјака*, Шибеник 1977. *Обред іризивања імоћи, блаїодатїи и дара іресвейїоїа Духа на іочейїку свакої доброї дела, блаїодарења за исїуњење молбе и за свако добротїнство Божије, молиїве у іочейїку іосїїа, обред освећења возила, молебна јекїїенија за немоћне, за умножење љубави и искорењивање мржње, за іїуїїнике, у време іомора за іресїїанак најрасне смрїїи*. Београд 1977. *Свейїа іїаїна крїїїења и мїроїомазања*. Београд 1978. *Служба за умрле (їарасїїос), дечїје ойело, ойело умрлих на*

Часослова и празничног Апостола⁹⁴, издат два пута⁹⁵. Овој азбуци саборног молитвословија придружио је и преводе Вечерња у недељу Свете Педесетнице⁹⁶, Паримија⁹⁷ и Великог канона Светог Андреја Критског⁹⁸. Осим тога, опробао се и у превођењу са руског језика – превео је дело Николаја Гогоља *Размајтрање божанствене Лиџурџије*⁹⁹.

*

Можемо слободно рећи да је Чарнић по свему био позван да даром превођења изграђује Цркву. Као теолог и филолог, дакле добар познавалац Писма и библијског грчког језика, могао се духовно поистоветити са ствараоцем којег је преводио. А колики је то и какав подвиг, најбоље сведоче речи о. Георгија Флоровског:

„За превођење је потребно велико стваралачко прегнуће, велика домишљатост и маштовитост, и то не само у речима. Преводити значи – духовно бдети и испитивати...Прави превод увек указује и на духовно узрастање и сазревање самога преводиоца, на његово уживљавање у ствар коју преводи, то јест на обогаћење самог бића, а не тек на ширење његова видокруга.“¹⁰⁰

Чарнићев превод Новог Завета у многоструком је послужио објављивању званичног превода Српске цркве¹⁰¹, док је његовим превођењем богослужбених текстова, како је то лепо рекао Милин, „високо постављена“ трпеза православног богословља српском народу учињена доступном¹⁰².

2.3. Еџеџијски рад

Чарнић је протумачио поприличан број новозаветних књига – посебно се могу посматрати коментари на јеванђеља, Павлове посланице и још неке књи-

Ускрс или у шоку Светиле недеље, Крагујевац 1978. *Хришћанско ојело*, Шибеник 1978. *Светила џајна џокајања и причеџа: молиџве за болесника, код сваке болесџи, жени кад џобаџи, за оноџи џаџи од злих духова*, Београд 1979. *Светила џајна браџа*, Шибеник 1979. *Обред блаџосиљања и освећења икона и иконосџаса, блаџосиљања нове куџе – сџана, блаџосиљања и освећења наџиробноџи крџџа, блаџосиљања и освећења свешџеничких одеџа и новоџа кивоџа, блаџосиљања и освећења црквених боџослужбених књџџа, освећења књџџе Еванђеља*, Београд 1980. *Светила џајна јеџеосвећења*, Шибеник 1981. *Крџџење*, Крагујевац 1982.

⁹⁴ *Псалџир*, Крагујевац 1979. и 1985. *Часослов*, Крагујевац 1986. и 2002. *Аџосџол – са анџифонима уз Госџодње џразнике*, Вршац 1981. и Крагујевац 1992.

⁹⁵ Крагујевац 1983. и 1998.

⁹⁶ Шибеник 1977.

⁹⁷ Краљево 1980.

⁹⁸ Крагујевац 1984.

⁹⁹ Крагујевац 1981.

¹⁰⁰ Цитирано према тексту: Буловић, „Нови превод Светог Писма Новог Завета“, 260.

¹⁰¹ Буловић, *нав. дело*, 261.

¹⁰² Милин, *нав. дело*, 4. Кратак осврт на квалитет неких Чарнићевих превода богослужбених текстова види у: Радосављевић, др Артемије, „Новији богослужбени преводи код нас“, *Језик Цркве – сейарџџи из Боџословља џосвећен Пеџџом симџосиону дџџиломираних џџеолоџа*, Београд 1987. 107-116.

ге Новог Завета. У том труду водио се ерминевтичким пра-начелом Цркве:

„Свето Писмо треба разумети умом Христовим, који за егзегету означава ослобођење његових мишљења од свих земаљских окова, и јачање његовог слабог духа Логосом. Стога права библијска егзегеза може да буде успешна само ако се тумач налази у Цркви. Вера у Цркву је за тумача Светог писма светиљка која одгони мрак са свих библијских тајни.“¹⁰³

Објавио је појединачне коментаре четири Јеванђеља¹⁰⁴ и опремио их квалитетним уводима, да би на основу тога, пред сам крај свог живота, написао „уједињено и објашњено Четворојеванђеље“¹⁰⁵. Притом се ослонио на дела Отаца Цркве – Златоуста, Јеронима, Кирила Јерусалимског и других, те на савремене коментаре знаменитих источних и западних теолога.

Новозаветне догађаје је углавном тумачио типолошки, а највећу пажњу му је привукао историјски лик Спаситеља. Следствено томе, тумачења су му прилично богата детаљним историјско-географским и археолошким подацима, која читаоцу пружају могућност да лако зарони у давни библијски свет, те на што бољи начин доживи личност Месије и његову спасењску поруку. „Живот и дело“ Исуса Христа – како је сам насловио обједињено (и своје последње тумачење) четири Јеванђеља, превасходно јесу примери за којима треба ићи¹⁰⁶; зато код Чарнића етика углавном *иреџеже* у односу на еклисиологију и есхатологију:

„Тајна вечера је празник сећања на Христову смрт и искупитељска жртва за грехе многих“¹⁰⁷, а „света тајна причешћа – највеће добро за људску душу, извор сваког спасења, духовне и моралне снаге, мира, утехе у животним недаћама, блажене смирености на самртном часу.“¹⁰⁸

О егзегетском раду на Павловим посланицама читамо у једној од

¹⁰³ „Православни принципи тумачења Светог Писма“. Православна мисао, VIII 1-2 (1965), 1-14: 3.

¹⁰⁴ *Јеванђеље по Маџеју*. Београд 1979/1 и 1981/II. *Јеванђеље по Марку*. Београд 1983. *Јеванђеље по Луки*. Београд 1983. *Јеванђеље по Јовану*. Крагујевац 1986.

¹⁰⁵ *Исус Христос – живио и дело*. Крагујевац 1993.

¹⁰⁶ Апостоли су „проповедници Христове науке и на тај начин настављачи његовог дела у свету“ (*Исус Христос*, 86). „Апостолска проповед у суштини треба да буде као и Христова. Они су дужни да говоре народу оно што је и сам Спаситељ говорио и да чине исто што је он чинио.“ (*нав. дело*, 87). „Ићи за Христом значи пре свега живети одговарајућим религиозно-моралним животом и носити крст...“ (*Јеванђеље по Марку*, 79).

¹⁰⁷ *Исус Христос*, 319.

¹⁰⁸ *Јеванђеље по Марку*, III. Занимљиво је да Чарнић сматра да се четврта прозба Молитве Господње – у којој се иште „хлеб насушни“ – односи само на „храну која је неопходна ради одржавања живота“ (*Исус Христос*, 118). Уопште, Молитву Господњу не тумачи (*нав. дело*, 114-120) у есхатолошком смислу: Исус је „на земљи основао Царство Божије које треба сасвим да завлада људским душама“ што, пак, „зависи првенствено од потпуног испуњавања Божије воље... (коју) на небу анђели и душе праведника испуњавају на савршен начин“ (*нав. дело*, 118: види још: „Приче“, *нав. дело*, 150-163).

његових аутобиографија:

„Увиђајући потребу за егзегетском литературом, која је код нас прилично оскудна, израдио сам тумачења посланица апостола Павла Ефесцима, Филипљанима и Колошанима. Тумачење осталих посланица апостола Павла биће ми главна брига у мом будућем раду.“¹⁰⁹

Ово обећање остварио је објављивањем коментара на Посланицу Галатима¹¹⁰, као и квалитетног уџбеника за V разред богословије – *Посланице айосџола Павла*¹¹¹. Тумачења ове четири Павлове посланице садрже детаљне уводе, а утемељени су како на светоотачкој, тако и на савременој православној и неправославној литератури.

Протумачио је и Саборне посланице, а посебан изазов – као и огромном броју изучавалаца Светог Писма током историје, чинило му је *Оџкривење Јованово*. Како сам каже, тумачење ове књиге „запечаћене са седам печата“¹¹², ослонио је на коментар грчког библисте П. Брациотиса, „израђен на основу најстаријих православних тумача – Андреја, Икуменија, Арете и других“¹¹³ и есхатолошки надахнут¹¹⁴. Веома је интересантно што сматра да:

„Апостол Јован у Откривењу излаже права виђења која је имао, описујући њима историју спасења и велику литургију свейџа“¹¹⁵, као и да је „Апокалипса извршила најјачи утицај на формирање литургије и уопште на богослужење првих хришћанских векова“¹¹⁶.

*

На основу свега што је урадио на егзегетском пољу, Чарнића, без икаквог двоумљења, можемо сматрати до сад најплоднијим српским егзегетом. Таквим га још чини и велики труд превођења новозаветних списа, који такође јесте посебна врста тумачења¹¹⁷ и захваљујући коме је могао да се удуби у тајне библијског текста.

¹⁰⁹ Види у *ојису живоџа* који је Чарнић, пријављивањем на конкурс за избор ванредног професора, поднео Богословском факултету (без броја и датума, АПБФ). Ова тумачења се користе преводом Новог Завета Димитрија Стефановића, куцана су на машини и умножена на карбографу. Објављена су редом: *Посланица Ефесцима*, Београд 1957; *Посланица Филипљанима*, Београд 1958; *Посланица Колошанима*, Београд 1958. Тумачење Посланице Ефесцима је доживело друго издање у коме је библијски текст дат према Чарнићевом преводу (Београд 1969).

¹¹⁰ Најпре је објавио тумачење које се користи преводом Д. Стефановића (Београд 1962), а тек касније тумачење у коме даје сопствени превод Посланице (Крагујевац 1992).

¹¹¹ Београд 1967. О овом делу биће више речи касније.

¹¹² Открив. 5:1.

¹¹³ „Предговор“. *Оџкривење Јованово*, Крагујевац 1989. 5.

¹¹⁴ *Нав. дело*, 15.

¹¹⁵ *Нав. дело*, 11.

¹¹⁶ *Нав. дело*, 13. Тумачећи четврто поглавље Откривења Чарнић каже: „Ова небеска литургија је тип земаљске – по православном схватању.“ (*Нав. дело*, 33).

¹¹⁷ Буловић, *нав. дело*, 260.

2.4. Педагошко-просветни рад

Имајући у виду све што је до сада речено, подсетимо само да је Чарнић у одговорној служби предавача провео четрдесет три године: десет година као професор верске наставе у више гимназија, седам година као асистент и двадесет шест година као професор на Богословском факултету. Према речима његовог ђака, а сада професора Старог Завета на Богословском факултету у Београду, др Драгана Милина:

„...Стекао је углед једног од најсолиднијих и највреднијих професора. Час је за њега био светиња и зато је предавања држао тачно на време. Од студената је много захтевао, али им је и много давао. Дао им је скоро све уџбенике за цео Нови Завет.“¹¹⁸

Ти уџбеници¹¹⁹. „веома савесно и темељно израђени“¹²⁰, на нашим просторима су и даље непревазиђени. Састављени су на основу обимне литературе и још увек чине део основне лектуре у припремању испита из Новог Завета.

Српска Црква, поготову Богословски факултет у Београду, са сваким поносом помињу име Емилијана Чарнића. Професор, преводилац и тумач, једном речју – неуморни трудбеник на несагледивом пољу библистике, Чарнић је најплоднији српски библиста до данас. Његов научни подвиг је у тешка времена по Српску цркву изузетно допринео богословљу васцеле Цркве Христове, док његови радови, на завидном нивоу стручни и квалитетни, чине неопходну лествицу научног сазревања сваког млађег богослова.

¹¹⁸ Милин, *нав. дело*, 4.

¹¹⁹ *Ерминевџика*, Београд 1971. *Увод у Светио Писмо Новои Завеџа – оџиџи гео*, Београд 1973. *Увод у Светио Писмо Новои Завеџа – џосебни гео*, Београд 1978. Напоменимо још да су ови уџбеници српском богословљу тада били преко потребни. Претходно су се студенти користили *Уводом у Светио Писмо Новои Завеџа* Димитрија Стефановића (Сремски Карловци 1913.), док је из ерминевџике – ако не рачунамо фрагментарне радове, постојала прва и једина *Херменевџика*, објављена давне 1864. благословом митрополита београдско-карловачког Михаила Јовановића (1826-1898).

¹²⁰ Речи јеромонаха (сада епископа бачког) Иринеја Буловића, Чарнићева наследника на катедри за Свето Писмо Новог Завета (и Грчки језик). Читамо их у његовој молби Синоду (бб, 4. април 1983., *АПБФ*) да се поново изда Чарнићев *Увод у Нови Завеџ – оџиџи гео*. Иако се тичу само овог уџбеника, са правом их можемо применити и на остала два.